

Digitalni urođenici i njihovo učenje stranog jezika u svetlu Digitalne mudrosti i homosapiensa

Digital Native Foreign Language Learning in the Light of Digital Wisdom and Homo Sapiens

S.Jovanović, Sinergija University, T.Dabić, PhD Sinergija University

Sažetak: Digitalna pismenost i kompetencije u sveprisutnoj digitalnoj epohi, neizostavne su veštine koje današnji homosapiens mora da poseduje, kako u privatnom, tako i u poslovnom životu. Koristeći različita znanja, iskustva i informacije, čovek može da postane 'digitalno mudar' tako što će na pravilan način pristupati alatima digitalnog doba. Neophodno je dosegnuti kompetentnost prilikom odabira relevantnih informacija, alata i medija, koje nam svet tehnologije i interneta nudi. Od naročite je važnosti da se digitalne generacije adekvatno usmere ka produblivanju svog znanja i mišljenja. Neverovatna lakoća pristupa preobilju informacija, velikom broju aplikacija i programa, doveli su i do revolucije u samom učenju digitalne generacije. Posebno se ističe sticanje jezičkih veština stranog jezika putem digitalnih alatki, na potpuno inovativan i zanimljiv način. U radu su predstavljene kompetencije koje bi trebalo svako od nas da poseduje, kao i načini pomoću kojih možemo dosegnuti 'digitalnu mudrost'. Rad, takođe, nudi uvid u svet generacije digitalnih urođenika, kao i uticaj digitalne ere na njihovo obrazovanje i razvoj ličnosti. U zaključku su date preporuke i putokazi kako iskoristiti sve prednosti digitalnog doba u dostizanju digitalne mudrosti, a naročito kod digitalnih urođenika.

Ključne reči: *digitalni urođenici; Internet; pismenost u digitalnom svetu; digitalna mudrost; revolucija učenja*

Abstract: Digital literacy and digital fluency are indispensable skills that homo sapiens must possess, in today's ubiquitous digital epoch, in both his private and professional life. Utilizing his knowledge, experience and information, the human being can reach digital wisdom through accurate use of wide variety of digital tools. The competence is required to be reached throughout selecting reliable information, tools and media provided by the Internet and technology. It is eminently important to provide Digital Natives with appropriate supervision towards gaining more thorough knowledge and viewpoints. Unbelievably easy access to abundance of information, numerous applications and programs has led to the learning revolution of Digital Natives. This revolution is particularly related to acquiring foreign language abilities by using digital tools in a completely new and innovative way. This paper presents not only digital skills each of us needs to own, but also methods towards achieving digital wisdom. A closer

view into the world of Digital Natives along with the impact of Digital era on their education and personality development are provided in the paper. The paper delivers suggestions together with guidelines on how to benefit the digital world in order to attain digital wisdom especially in the case of Digital Natives.

Key words: *Digital Natives; the Internet; Digital literacy; Digital Wisdom; the Learning Revolution*

I. UVOD

Digitalna tehnologija je prešla neverovatnu razvojnu putanju stremeći ka tome da čoveku olakša i unapredi način života. Njen dalji napredak je teško predvidiv, ali podjednako je u neraskidivoj sponi sa razvojem ljudskog društva i njihovim međusobnim uticajem. Kako bi se uklopio u svet današnjice, čovek mora da bude digitalno obrazovan, što podrazumeva da poseduje veštine, tehnike, znanja, i sposoban je da mudro upravlja digitalnim alatima i medijama. Neizostavno je pomenuti podelu savremenog društva koju je prvi obrazložio Marc Prensky (2001), definišući dve grupe ljudi: digitalni urođenici/domoroci (Digital Natives) i digitalni imigranti (Digital Immigrants).

Na osnovu njegove teorije, digitalnim urođenicima pripadaju svi oni koji su rođeni nakon 1980. godine, te su od samog rođenja okruženi svetom kompjutera, video i audio sadržajima, kompjuterskim igricama i ostalim, mnogobrojnim digitalnim alatima koji postaju deo njihovog svakodnevnog života. Sa druge strane, grupu digitalnih imigranata čine svi oni rođeni pre nastanka digitalnog sveta, i odlikuje ih pokušaj adaptacije na novo okruženje u čemu su neki uspešni, dok drugi kaskaju. Biti deo digitalnog sveta obuhvata posedovanje kompetencija digitalne pismenosti. Michel Thomas (2011, 107) navodi listu aspekata i kategorija digitalne pismenosti: osnovne veštine; preuzimanje dokumenata; pretraga; navigacija; klasifikacija informacija; integrisanje informacija; procena pouzdanosti informacija; komuniciranje; saradnja i kreiranje.

Za Prenskog, govornika i pisca iz oblasti obrazovanja, digitalna mudrost je sposobnost pronalaženja praktičnog, kreativnog, kontekstualno prikladnog, i emotivno zadovoljavajućeg rešenja komplikovanih ljudskih problema. (2009: 3) Imajući u vidu da se prikupljanje informacija, svakodnevna komunikacija, ali i razni oblici

učenja sprovode putem mobilnih telefona i kompjutera, evidentno je da digitalni urođenici, na elementarno drugačiji način kreiraju svoja mišljenja i obrađuju informacije. Prisustvo ove generacije dovodi do potrebe da se prilagode obrazovni sistem, školski programi, upotreba nastavnih sredstava, kao i uloga nastavnika. (Aleksandar Dejanovic, 2017: 2) Usvajanje stranog jezika jedan je od najčešćih segmenata usavršavanja današnjeg homospiciensa putem digitalnih alata.

II. PISMENOST I KOMPETENCIJE U DIGITALNOM SVETU

Paul G. Zurkowski je 1974.godine prvi uveo pojam 'Informacijska pismenost' čija suština je veština upravljanja informacijama na efikasan način u svrhu rešavanja problema. Nakon toga, tek u decembru 2007, u pretraživaču Amazon.com se prvi put pojavljuje pojam 'Digitalna pismenost' kao deo naslova kolekcije Digitalne pismenosti u učenju (Digital Literacies for Learning, Martin A., & Madigan D., 2006), objašnjava Knobel M. (2008:1). On naglašava upotrebu termina u množini zbog:

1. rezičnih specifičnosti koje podrazumeva digitalna pismenost i na njihove posledične implikacije na same procedure digitalne pismenosti;
2. moći i korisnosti sociokulturnih pogleda na pismenost kao praktičnost,
3. prednosti koje se prisvajaju iz širokog spektra 'digitalne pismenosti' i njihovog značaja u oblasti obrazovanja.

Sa druge strane, Bawden (2001) skreće pažnju na to da se termin 'digitalna pismenost' vrlo često provlačio u 90-tim, kao i da je popularnost stekao zahvaljujući autoru Paul Gilster. Gilster (2001) vidi 'Digitalnu pismenost' kao 'pismenost u Digitalno doba' smatrajući je veštinom pristupa umreženim kompjuterskim izvorima i njihovoj upotrebi, što Bawden smatra poistovećivanjem sa konceptom 'Internet pismenosti'.

Kao deo 'Digitalne pismenosti', kod Bawden-a, nailazimo na 'Pismenost mreža' (Network Literacy) koju uvodi McClure 1994.god., 'Internet pismenost'(Internet literacy), prvi put pomenuta u dokumentima Martin-a 1997.god., i 'Hiper-pismenost'(Hyper-Literacy) koju je definisao Fillmore 1995.godine. Sam Bawden (2008) elaborira 'digitalnu pismenost' kao koncept koji se sastoji iz dva dela, *kompjuterske* (sposobnost efikasne upotrebe kompjuterskih softvera) i *informacijske pismenosti* (uključuje veštine kao što su evaluacija i uvažavanje informacija). On izvodi zaključak da, kako bismo mogli da se nosimo sa kompleksnošću trenutnog informacijskog okruženja, složena i svestrana pismenost koja podrazumeva pismenosti zasnovane na veštinama, je neophodna.

Takođe, veruje da ove veštine ne treba da budu ograničene na bilo koju specifičnu tehnologiju ili grupu tehnologija, kao i da nije ključno da li ćemo je nazvati informacijska pismenost, digitalna ili jednostavno pismenost informacijske ere. Kod Howel-a (2012) nailazimo na 3 aspekta digitalne kompetentnosti: kreativna aktivnost(studenti se tehnološki angažuju kroz sisteme kolaborativnog učenja, kreiranja, deljenja lično obavljenih mzadataka u svrhu diskusije sa drugima), eksperimentalna aktivnost(tehnološki inovatori, usvajaju znanja o tome kako se odvijaju digitalni procesi i kako funkcionišu digitalni

alti) i svrsishodna aktivnost (usvajanje digitalnih sposobnosti, planiranje, postavljanje jasnih ciljeva).

University of Derby (2014) na veoma zanimljiv način prikazuje najvažnije faktore 'digitalne pismenosti' te ukazuje na to da se u obrazovnoj, poslovnoj i društvenoj sredini, od nas se očekuje da posedujemo odgovarajuće vidove kompetencije na polju digitalne pismenosti. Ne misli se samo na to kako koristiti tehnologiju, nego i na upravljanje i komuniciranje kroz različita digitalna okruženja. Neizostavno je pomenuti da 90% poslovnih pozicija ponuđenih diplomiranim studentima zahteva visok nivo kompetentnosti kada su u pitanju Informacione i Komunikacione tehnologije(ICT skills). O značaju navedenih sposobnosti govori i to, da u državama kao što su Australija, SAD, Norveška i Hong Kong postoje testovi kojima se može utvrditi nivo digitalne pismenosti kod studenata i nastavnika, navodi Thomas(2011).

III. DIGITALNA MUDROST I KAKO JE DOSEGNUTI

Nakon što je predstavio podelu savremenog društva na digitalne urođenike i digitalne imigrante (Digital Natives and Digital Immigrants, Marc Prensky, 2001), Prensky javnosti obrazlaže veštinu 'Digitalna mudrost' koja je evoluirala od 'digitalne pismenosti i kompetentnosti'. Istražujući rad Prenskog, Tomas Majkl (Thomas Michael) navodi njegovu definiciju da je: „Digitalna mudrost dvostruki koncept koji se odnosi na mudrost koja proističe iz upotrebe digitalne tehnologije kako bi se pristupilo kognitivnoj moći izvan granica urođenih sposobnosti, a sa druge strane i na mudrost koja proizilazi iz razborite upotrebe tehnologije kako bi se unapredile ljudske sposobnosti.” (Thomas, 2011: 18)

Kako bi ostvario taj potencijal, nužno je da kombinuje sopstvenu inteligenciju, saznanja i iskustva sa najrazličitijim digitalnim simulacijama. Savremeni homospiciens, generišući složene simulacijske algoritme kako bi dobio što veći broj najraznovrsnijih odgovora na pitanje 'šta ako' i istražio sve mogućnosti, može da donese mudrije odluke, nego što je to činio u prošlosti. Onaj ko je prisutan u digitalnom svetu, prihvata tehnologiju kao sastavni deo čovekovog postojanja, digitalno je mudar, koristi sve prednosti digitalnog kako bi unapredio već postojeće veštine i pravio mudrije izbore u životu. (Ibid)

Slično stanovište nudi i studija slučaja Integrisanje digitalne mudrosti i ljudskog kapitala (Integrating digital wisdom and human capital): „Upotreba tehnologija u svrhu povećanja moći rasuđivanja individue i razboritog primenjivanja istog radi poboljšanja njegovih/njenih sposobnosti naziva se „digitalna mudrost”. Digitalna mudrost proizilazi iz verovanja da automatizacija čini čoveka efikasnijim, a ne da je njena namena da zameni čoveka. Ona pomaže čoveku da spozna svoj puni potencijal i da bolje koristi tehnologiju kombinujući ljudsku i digitalnu inteligenciju.”([Bishwajit N.](#), & [Bhattacharyya, Som Sekhar](#), 2019: 20)

Pored svih prednosti koje digitalna era nosi sa sobom, važno je spomenuti i poteškoće sa kojima se možemo susresti. Tomas M. (Thomas Michael, 2011) se osvrće na prepreke u dostizanju digitalne mudrosti. Neke od njih su: veoma složena upotreba digitalnih alata, najsrećan izvor dostupnih informacija, brz i neprestalan razvoj tehnologija, ograničenost postojećih elektronskih simulacija u određenim oblastima nauke. Uprkos ovim faktorima, svako od nas može biti digitalno mudar, upotrebljavajući elektronska skladišta kako

bi poboljšao memoriju, sakupljao čitav spektar podataka radi unapređenja sopstvenog rasuđivanja i bolje analizirao probleme uz pomoć tehnologije. (20-21)

Evidentno je, kako kaže Prenski, da je razvoj savremenog društva u čvrstoj sponi sa digitalnim svetom, te da postoji mogućnost da će: „Ljudska mudrost i rasuđivanje jednog dana biti potpuno zamenjeni, ali za sada, ključalno je da se održava ljudska kontrola nad novom vrstom podataka, u čemu veliku ulogu mogu imati simulacijske igrice. Pored toga, ključno je da svako od nas nauči da proceni autentičnost i validnost informacija kojima pristupa, kao i da se digitalno zaštiti.

Thomas M. insistira na tome da digitalna mudrost ne znači samo jednostavno ili čak kreativno manipulisanje tehnologijom, nego i donošenje mudrijih odluka čoveka koji je tehnološki potkovan. Dalje naglašava da: „nijedan digitalno mudar lider neće doneti neku odluku, nijedan digitalno mudar naučnik neće izvesti bilo kakav zaključak bez upotrebe digitalnih alata. Oni će se možda oslanjati na intuiciju, ali ta intuicija je informisana, inspirisana i podpomognuta digitalnim inovacijama, i dodatnim podacima koje digitalni alati omogućavaju.Biti digitalno mudar uključuje kako poboljšanje urođenih sposobnosti uz pomoć postojećih tehnologija, tako i kontinuirano identifikovanje oblasti u kojima naši prirodnici alati-čak i oni visoko razvijeni- ne mogu ostvariti cilj bez digitalnih sredstava.“

U svetu u kome je društvo globalno umreženo, od koga se očekuje da je digitalno pismeno i kompetentno, te i da je na putu da dosegne digitalnu mudrost koristeći se svim lako dostupnim alatima, sledeći nivo digitalnih kompetencija trebalo bi detaljnije istražiti. Kako Thomas M. navodi da će sve veća upotreba čipova i manipulacije ljudskim mozgom, koji su svojevremeno bili deo naučne fantastike, postati realnost. Upućujući na „obazrivost na potencijalne štetnosti kao i na benefite, ujedno poziva sve kolege, studente, nastavnike, roditelje i vršnjake na digitalnu mudrost XXI veka.“ (27)

IV. UTICAJ DIGITALNOG SVETA NA UČENJE STRANOG JEZIKA KOD DIGITALNIH UROĐENIKA

Decenijama su se studenti okretali knjigama, nastavnicima, roditeljima, novinskim člancima i drugim sličnim izvorima, u potrazi za odgovorima na mnogobrojna pitanja i nedoumice koje su ih mučile. Nekada je bilo neminovno pročitati ogromnu količinu pisanog teksta kako bi se došlo do željenih podataka. To je bilo vremenski zahtevnije uzimajući u obzir obimnost literature, naročito one nerelevantne da bi se selektovale potrebne informacije. Međutim dolaskom i razvojem tehnologije, došlo je i do istorijske prekretnice u obrazovnom sistemu. Društvo koje je globalno umreženo zahteva prilagođavanje raznih sistema digitalnom razvoju. S tim u vezi, velike promene se dešavaju u oblasti obrazovanja i sa sobom nose mnogobrojne inovacije. Način na koji digitalni urođenici uče, radikalno se promenio, zbog čega postojeći obrazovni sistem više nije odgovarajući objašnjava Prensky(2001).

U delu "Internet i društvo" (Petrović i Prlje, 2014) govori se o uticaju interneta na kognitivne sposobnosti dece i njihov opšti razvoj. Njegova dugogodišnja upotreba dovodi se u vezu sa uticajima na sposobnosti pamćenja, pažnje, izvršne funkcije, jezik, razmišljanje... povećavajući sposobnosti da se savladaju i upravljaju trodimenzionalni prikazi,

zatim uvećavaju sposobnosti pamćenja, omogućujući izvršavanje više zadataka odjednom i povećavaju inteligenciju.

Statističke podatke iznosi Prenski, spominjući da prosečan student danas provede manje od 5h čitajući, ali više od 10 000h igrajući video igrice, a da ne pominjemo 20 000h gledajući TV. Digitalne generacije favorizuju ovakve metode učenja, jer smatraju internet i web alate odličnim izvorom informacija koji ide daleko izvan onih dostupnih u udžbenicima, a pri tom su podrška na koju se rado oslanjaju. Prvi oblici ovakvog učenja se javljaju 1960ih, kako navodi Krashen S. i Jarvis H.. Oni opisuju kompjuterski-asistirano učenje jezika (CALL, computer-assisted language learning), odnosno alternativni akronim tehnološko-asistirano učenje jezika (TELL, technology- assisted language learning), ili MALU (Mobile Assisted Language Use), termin koji Jarvis i Achilleus uvode 2013, a koji pokriva širi opseg nego samo desktop i laptop računare.

Online učenje je sve više zastupljeno, naročito kod generacije digitalnih urođenika, onih koji su rođeni nakon 1980.godine. Kao najčešće zastupljen oblik ovakvog učenja je tzv. mešano učenje (Blended learning) koje Michael. B Horn i Heather Staker definišu kao „edukativni program (formalni ili neformalni) koji kombinuje online digitalne medije sa tradicionalnim metodama u učionici. Ovaj program zahteva fizičko prisustvo nastavnika i učenika, uz mogućnost određene kontrole studenta nad vremenom, mestom, tokom ili ritmom.“ (3) Oni čvrsto veruju u svetlu budućnost ovakvog učenja držeći do toga da, ukoliko se učenje putem interneta nastavi rastućom putanjom, te i da školske ustanove uvedu mešovito učenje kao opciju, fluidnost ovih metoda biće neprekidna. (14)

Individualno učenje uz pomoć digitalnih alata sve je češća metoda kojoj su novije generacije naklonjene. Jane Hart 18. Septembra, 2019.godine objavljuje listu vodećih alata za učenje na osnovu 13. po redu, godišnjeg istraživanja alata za učenje. Na listi se našla i široka lepeza alata za učenje jezika kao što su YouTube, Zoom, Skype, TED Talks, Google Scholar, Google Translate, Duolingo, i mnogi drugi. (Hart J., 2019) Sve navedeno ukazuje na potrebu da digitalni alati, programi, sajtovi, razne platforme i softveri budu nastavna sredstva koji će se sve češće primenjivati u učionici, ne samo u samostalnom učenju.

V. ZAKLJUČAK

Da li pripadali grupi digitalni urođenika ili digitalnih imigranata, svet u kome živimo je tehnološki napredovao i digitalizacija je integralni deo života svakog savremenog čoveka. Treba istaći razmišljanje Hawell (2012: 142) koji veruje da bi digitalni urođenici trebalo da posvete veću pažnju unapređenju kreativnosti tako što će eksperimentisati pomoću digitalnih alati, dok bi digitalni imigranti trebalo da budu otvoreniji i entuzijastičniji u prihvatanju tehnologija, a ne da se opiru istim. Prateći razvoj digitalnih veština koje je definisao Prensky, digitalnu pismenost i kompetenciju, a zatim i digitalnu mudrost, savremeni homosapiens teži da se prilagodi novonastalom okruženju.

Kako i sam Prensky ukazuje, digitalno mudar biće onaj koji izvuče najbolje iz analognog i digitalnog, a to je da kombinuje sopstvenu inteligenciju sa digitalnom. Ovaj rad imao je za cilj da teorijski objasni digitalne sposobnosti koje savremeni homosapiens treba da poseduje i na koji način da manipuliše njima. Koristeći se pomenutim digitalnim kompetencijama, generacije digitalnih urođenika pristupaju učenju

stranog jezika na potpuno savremen i tehnološki asistiran način. Dalji razvoj digitalnog doba intrigira svakog pojedinca, i teško je predvidiv, ali digitalno pismeno, savremeno društvo biće sposobno da prihvati inovacije i mudro donosi odluke o tome kako će se njima koristiti.

VI. LITERATURA

- [1] Badke, W. (2010, January). *Foundations of information literacy: Learning from Paul Zurkowski*. Retrieved from ResearchGate: https://www.researchgate.net/publication/293703989_Foundations_of_information_literacy_Learning_from_paul_zurkowski
- [2] Bishwajit, N., & Bhattacharyya, S. S. (2019, January). *Integrating Digital Wisdom and Human Capital*. Retrieved from ProQuest: <https://search.proquest.com/openview/169333fb8916b629f6332ff127149749/1?pq-origsite=gscholar&cbl=37083>
- [3] David, B. (2011). Information and digital literacies; a review of concepts. *Journal of Documents*, 218-259. Retrieved from The University of Arizona - University libraries.
- [4] Derby, U. o. (2014, November 5). *Digital literacy and why it matters*. Retrieved from YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=p2k3C-iB88w>
- [5] Hart, J. (2019, September 18). *Top 200 tools for Learning 2019*. Retrieved from [toptools4learning](https://www.toptools4learning.com/about/): <https://www.toptools4learning.com/about/>
- [6] Horn, H. S. (2011, May). *The Rise of K-12 Blended Learning*. Retrieved from Innosight Institute : <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED535181.pdf>
- [7] Jarvis, S. K. (2014, February). *Is CALL Obsolete? Language Acquisition and Language Learning Revisited in a Digital Age*. Retrieved from Eric: <https://eric.ed.gov/?id=EJ1024104>
- [8] Knobel, C. L. (2008). *Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices*. New York: Peter Lang Publishing.
- [9] Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. Howard House Wagon Lane Bingley: MCB University Press.
- [10] Thomas, M. (2011). *Deconstructing Digital Natives*. New York Routledge: Routledge.